

III

(Akty przygotowawcze)

EUROPEJSKI KOMITET EKONOMICZNO-SPOŁECZNY

570. SESJA PLENARNA EUROPEJSKIEGO KOMITETU EKONOMICZNO-SPOŁECZNEGO –
INTERACTIO, 15.6.2022–16.6.2022

Opinia Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego: a) „Komunikat Komisji do Parlamentu Europejskiego, Rady, Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego i Komitetu Regionów »Ustanowienie Europejskiej deklaracji praw i zasad cyfrowych w cyfrowej dekadzie«”

(COM(2022) 27 final)

b) „Prawa i zasady cyfrowe”**(opinia rozpoznawcza)**

(2022/C 365/03)

Sprawozdawca: **Philip VON BROCKDORFF**Współsprawozdawczyni: **Violeta JELIĆ**

Wniosek o konsultację	a) Komisja Europejska, 2.5.2022 b) prezydencja czeska, 26.1.2022
Podstawa prawna	a) art. 304 Traktatu o funkcjonowaniu Unii Europejskiej b) art. 304 Traktatu o funkcjonowaniu Unii Europejskiej
Sekcja odpowiedzialna	Sekcja Jednolitego Rynku, Produkcji i Konsumpcji
Data przyjęcia przez sekcję	1.6.2022
Data przyjęcia na sesji plenarnej	15.6.2022
Sesja plenarna nr	570
Wynik głosowania	
(za/przeciw/wstrzymało się)	181/0/2

1. Wnioski i zalecenia

1.1. EKES zwraca uwagę na silne powiązania między „Drogą ku cyfrowej dekadzie” a deklaracją praw i zasad cyfrowych, przy czym pierwsza z nich kładzie nacisk na cele ilościowe, a druga na jakościowe. EKES uważa, że oba te elementy mają duże znaczenie dla ułatwienia transformacji cyfrowej w społeczeństwie i gospodarce.

1.2. EKES uważa, że deklaracja powinna działać na rzecz zrównoważonego rozwoju jako całości. Powodzenie transformacji cyfrowej to połączenie korzyści gospodarczych, społecznych i środowiskowych wynikających z jej wkładu w większą konkurencyjność, dobrobyt, miejsca pracy, dobrostan i przejście na bezemisyjną gospodarkę o obiegu zamkniętym, czemu towarzyszy zapobieganie niepożądanym zagrożeniom, jakie taka transformacja może stwarzać dla społeczeństwa, i minimalizacja tych zagrożeń.

1.3. EKES uważa, że zajęcie się umiejętnościami cyfrowymi, infrastrukturą cyfrową, przedsiębiorstwami cyfrowymi i cyfrowymi usługami publicznymi ma kluczowe znaczenie dla wspierania odbudowy gospodarczej i wzrostu gospodarczego w Europie, przy jednoczesnym zapewnieniu postępów zgodnie z prawami podstawowymi oraz w sposób ukierunkowany na człowieka i sprzyjający włączeniu społecznemu, bez pozostawiania kogokolwiek w tyle. EKES zaleca również rozważenie wniosków Konferencji w sprawie przyszłości Europy dotyczących transformacji cyfrowej.

1.4. Chociaż deklaracja ma służyć jako solidne zobowiązanie polityczne, nie wpłynie ona na obecne prawa. EKES uważa, że prawa cyfrowe wynikają z istniejących praw podstawowych i są przez nie definiowane jako część wartości i zasad UE, w ramach których występują różne prawa i wolności, a wartości także ograniczają się wzajemnie.

1.5. Poszczególne zasady i prawa opisane w projekcie deklaracji pokrywają się pod wieloma względami, a mieszanka zasad i praw utrudnia dostrzeżenie istoty treści. W związku z tym absolutnie konieczne jest promowanie zrozumienia ich praktycznego znaczenia. Dotyczy to przedsiębiorstw, pracowników, konsumentów i ogółu społeczeństwa.

1.6. Podstawowe prawa i wartości UE są niezbędne zarówno z punktu widzenia obywateli, jak i przedsiębiorstw. W deklaracji należy zatem uznać, że większość z nich, zwłaszcza MŚP, stoi w obliczu mniej więcej takich samych wyzwań jak ogół obywateli, jeśli chodzi o dostosowanie się do świata cyfrowego. EKES zwraca również uwagę na wyzwanie, jakim jest uniknięcie przepaści cyfrowej pod względem dostępu do usług publicznych i prywatnych dla osób starszych i zamieszkujących obszary wiejskie.

1.7. EKES podkreśla znaczenie zasad łączności, umiejętności i bezpieczeństwa, które mają zasadnicze znaczenie zarówno dla obywateli, jak i dla przedsiębiorstw, a także dla ogólnego rozwoju gospodarczego i społecznego. Wojna między Rosją a Ukrainą jeszcze bardziej to uwidoczniła, a poza tym zwiększyła potrzebę rozwijania umiejętności obywateli oraz sposobów rozpoznawania i zwalczania dezinformacji.

1.8. EKES podkreśla znaczenie mierzenia i monitorowania postępu cyfrowego i zaleca, by nie powielać narzędzi w tym obszarze. Cele deklaracji należy mierzyć za pomocą konkretnych wskaźników w ramach „Drogi ku cyfrowej dekadzie”, a roczne sprawozdanie na temat stanu cyfrowej dekady powinno być uwzględniane w europejskim semestrze.

1.9. Sprawnie funkcjonujący i sprawiedliwy jednolity rynek odgrywa kluczową rolę w rozwoju cyfrowym w UE. EKES uważa zatem, że należy w pełni chronić istotę wolności na jednolitym rynku. Swobodny przepływ danych i własność danych mają coraz większe znaczenie, ponieważ dotyczą nie tylko jednolitego rynku danych jako takiego, ale także są nieodłącznie powiązane z rynkami kapitału, towarów i usług. W deklaracji należy również uwzględnić zasady związane z innowacją i własnością intelektualną oraz z wolnością prowadzenia działalności.

1.10. Jednolity rynek jest również dla UE odskocznią do szerszego wykorzystania rynków zewnętrznych i łańcuchów dostaw oraz odgrywania roli wpływowego i silnego podmiotu na arenie międzynarodowej. Deklarację należy zatem aktywnie promować w kontekście międzynarodowym z wykorzystaniem szerokiego wachlarza narzędzi, od globalnych umów zawieranych przez partnerów społecznych w przedsiębiorstwach międzynarodowych po działania dyplomatyczne i współpracę w zakresie innowacji, umowy handlowe i inwestycyjne oraz warunki finansowania.

2. Wprowadzenie

2.1. Przy okazji ostatniego orędzia o stanie Unii Komisja Europejska przedstawiła „Drogę ku cyfrowej dekadzie”⁽¹⁾. Plan ten ma na celu cyfryzację umiejętności, infrastruktury, przedsiębiorstw i usług publicznych, aby do 2030 r. dokonać transformacji cyfrowej naszego społeczeństwa i gospodarki.

2.2. Równolegle Komisja pracuje nad sfinalizowaniem propozycji wspólnej deklaracji Parlamentu Europejskiego, Rady i Komisji dotyczącej zasad cyfrowych, aby zapewnić odzwierciedlenie europejskich wartości i praw w przestrzeni cyfrowej. Umożliwi to wszystkim korzystanie z możliwości oferowanych przez technologię cyfrową, takich jak powszechny dostęp do internetu, algorytmy respektujące prawa podstawowe dzięki regularnej kontroli algorytmów przeprowadzanej przez niezależne strony trzecie oraz bezpieczne i niezawodne środowisko internetowe.

⁽¹⁾ COM(2021) 574 final.

2.3. Aby zapewnić szybkie dążenie Europy do osiągnięcia celów cyfrowej dekady, proponowane ramy zarządzania przewidują system monitorowania oparty na wzmocnionym indeksie gospodarki cyfrowej i społeczeństwa cyfrowego (DESI), a sprawozdanie na temat stanu cyfrowej dekady będzie służyło jako coroczna ocena transformacji cyfrowej w Europie. Sprawozdanie to będzie w szczególności zawierało następujące elementy: (i) wskazanie obszarów, w których potrzebne są dalsze działania; (ii) analizę luk inwestycyjnych lub innych luk w zasobach oraz podkreślenie działań niezbędnych do zwiększenia suwerenności cyfrowej UE; (iii) ocenę wdrożenia odpowiednich wniosków regulacyjnych i działań podjętych na szczeblu UE i państw członkowskich. Sprawozdanie to będzie również stanowiło okazję do zbadania stopnia przestrzegania zasad cyfrowych, które zostaną określone w przyszłej deklaracji.

3. Uwagi ogólne

3.1. EKES uważa, że „Droga ku cyfrowej dekadzie” jest ważnym krokiem w kierunku wspierania transformacji cyfrowej w UE, gdyż w programie tym uwzględniono przyspieszające tendencje i rosnące potrzeby w zakresie cyfryzacji, które uwypukliła również pandemia. Problemem pozostaje potrzeba zlikwidowania luk w zdolnościach cyfrowych Europy, podobnie jak potrzeba przyjęcia bardziej jednolitego podejścia i inwestowania w duże projekty cyfrowe, aby czerpać korzyści z cyfryzacji.

3.2. EKES uważa, że zwrócenie uwagi na umiejętności cyfrowe, infrastrukturę, przedsiębiorstwa i usługi publiczne ma zasadnicze znaczenie dla wspierania odbudowy gospodarczej i wzrostu gospodarczego w Europie, co jest niezbędne dla poprawy dochodów, poziomu życia i warunków pracy. Szczególną uwagę należy zwrócić na osoby starsze i zamieszkujące obszary wiejskie. Nie mogą one zostać pozostawione samym sobie w procesie transformacji cyfrowej.

3.3. Ponadto udana transformacja cyfrowa sprawi, że Europa znajdzie się w czołówce pod względem globalnych tendencji, zwiększy jej konkurencyjność i ułatwi ustanowienie powszechnych standardów. Oprócz tego technologie cyfrowe są dla UE niezbędnym czynnikiem umożliwiającym osiągnięcie celów zrównoważonego rozwoju określonych w Zielonym Ładzie.

3.4. EKES z zadowoleniem przyjmuje fakt, że Komisja i państwa członkowskie będą ściśle współpracować na rzecz osiągnięcia celów i założeń cyfrowej dekady. W pierwszej kolejności, niezwłocznie po wejściu w życie decyzji ustanawiającej „Drogę ku cyfrowej dekadzie” wspólnie określą one trajektorie rozwoju na szczeblu UE w odniesieniu do każdego z celów. Umożliwi to ocenę postępów w realizacji celów.

3.5. EKES dostrzega, że to na państwach członkowskich spoczywa odpowiedzialność za włączenie ich trajektorii krajowych do strategicznych planów działania na rzecz cyfryzacji, a także do wszelkich obecnych lub planowanych polityk lub instrumentów, które państwa członkowskie zamierzają stosować. Oczywiście nie wszystkie cele cyfrowej dekady wymagają jednakowych wysiłków we wszystkich państwach członkowskich. Część z nich poczyniła znaczne postępy. Ponadto kilka celów wymaga ukierunkowanych wysiłków ze strony niektórych państw członkowskich. EKES uznaje, że potencjalny wkład państw członkowskich w osiągnięcie celów wyznaczonych na szczeblu UE różni się znacznie w niektórych przypadkach, co również należy wziąć pod uwagę. W związku z tym EKES wzywa do opracowania konkretnych kluczowych wskaźników skuteczności działania na szczeblu krajowym w celu monitorowania postępów i zapewnienia osiągnięcia celów.

3.6. EKES oczekuje, że rozważania te zostaną uwzględnione w rocznym sprawozdaniu Komisji z postępów w ramach cyfrowej dekady. W związku z tym z zadowoleniem przyjmuje zobowiązanie, że w ciągu pięciu miesięcy od publikacji sprawozdania Komisja i państwa członkowskie będą ściśle współpracować w celu określenia obszarów, w których postępy są niewystarczające, oraz uzgodnienia środków zapewniających osiągnięcie celów. Również w tym przypadku to państwa członkowskie będą musiały dostosować swoje krajowe strategiczne plany działania w celu uwzględnienia zaleceń zawartych w sprawozdaniu. Zasadnicze znaczenie ma zobowiązanie się do podjęcia działań naprawczych lub realizacji projektów takich jak projekty wielonarodowe.

3.7. EKES z zadowoleniem przyjmuje również wszystkie narzędzia decyzyjne zaproponowane w celu zapewnienia, by środki podejmowane przez państwa członkowskie były wystarczające do osiągnięcia postępów w realizacji celów cyfrowej dekady. Narzędzia te – obejmujące wzajemną ocenę, zalecenia Komisji, ewentualne dalsze działania na szczeblu UE, ukierunkowany dialog – wydają się bardzo obiecujące, oczywiście przy założeniu, że wszystkie zalecenia będą wykonane.

3.8. W odniesieniu do sprawozdawczości EKES podkreśla potrzebę powiązania celów cyfrowej dekady z europejskim semestrem. Aspekty cyfrowe w europejskim semestrze, a także monitorowanie postępów w transformacji cyfrowej w UE mają zasadnicze znaczenie. EKES popiera propozycję, aby roczne sprawozdanie na temat stanu cyfrowej dekady było uwzględniane w europejskim semestrze. Realizacja celów deklaracji powinna być monitorowana za pomocą konkretnych wskaźników mierzących na przykład postępy w zakresie zawodowych umiejętności cyfrowych i umiejętności identyfikacji fałszywych informacji w internecie, a także zmniejszania przepaści cyfrowej i wspierania osób nieposiadających dostępu do usług online. W tym względzie należy również wziąć pod uwagę aspekty związane z Instrumentem na rzecz Odbudowy i Zwiększania Odporności.

3.9. EKES podtrzymuje swoje przychylne stanowisko przyjęte w powiązanej opinii w sprawie projektów wielokrajowych które są projektami na dużą skalę wspierającymi cele transformacji cyfrowej UE. Istotne jest ukierunkowywanie skoordynowanych inwestycji z udziałem co najmniej trzech państw członkowskich oraz, w stosownych przypadkach, innych zainteresowanych stron z sektora publicznego lub wszystkich zainteresowanych stron ze społeczeństwa obywatelskiego⁽²⁾.

3.10. Takie projekty wspierają produktywność i odporność gospodarki UE, dlatego konieczne jest zapewnienie jasnych wytycznych dotyczących sposobu udostępniania środków finansowych na projekty wielokrajowe. Możliwe źródła finansowania obejmują połączenie środków UE i państw członkowskich. Ze strony europejskiej należy wymienić Instrument na rzecz Odbudowy i Zwiększenia Odporności, program „Cyfrowa Europa”, instrument „Łącząc Europę”, program InvestEU, program „Horyzont Europa”, a także Europejski Fundusz Rozwoju Regionalnego i Fundusz Spójności. Zdecydowanie zachęca się jednak państwa członkowskie do wnoszenia wkładu w projekty wielokrajowe, które EKES uważa za kluczowe dla skuteczniejszej i bardziej skoordynowanej transformacji cyfrowej w Europie.

3.11. EKES uważa, że rentowność projektów wielokrajowych powinna być regularnie oceniana i z zadowoleniem przyjmuje propozycję, by Komisja doradzała i w stosownych przypadkach udzielała odpowiednich wskazówek w celu wsparcia realizacji projektów wielokrajowych.

4. Uwagi szczegółowe

4.1. Propozycje Komisji stanowią podstawę i argument przemawiający za sporządzeniem i podpisaniem wspólnej deklaracji przez Parlament Europejski, Radę i Komisję. Zdaniem EKES-u deklaracja łącząca w jednym dokumencie różne zasady związane z transformacją cyfrową byłaby użytecznym punktem odniesienia w kontekście wdrażania cyfrowego kompasu i „Drogi ku cyfrowej dekadzie”. W najlepszym przypadku deklaracja ta wzmocniłaby zaufanie obywateli i przedsiębiorstw. Wymaga to jasnego i łatwo zrozumiałego tekstu oraz jasnej i łatwo zrozumiałej komunikacji.

4.2. Choć deklaracja ta ma charakter polityczny i nie jest jako taka prawnie wiążąca, stanowiłaby solidny punkt odniesienia i wytyczne dla przyszłych środków politycznych. Jak stwierdzono w komunikacie, deklaracja nie miałaby wpływu na obecne prawa. W związku z tym wszelkie inne środki na niej oparte powinny należycie uwzględniać istniejące instrumenty prawne i inne.

4.3. Ważne jest również wzmocnienie gamy instrumentów i środków, które przyczyniają się do realizacji deklaracji. Na przykład absolutnie konieczne jest podnoszenie świadomości na temat praktycznego znaczenia zasad i promowanie ich zrozumienia. Dotyczy to przedsiębiorstw, pracowników, konsumentów i ogółu społeczeństwa.

4.4. Uzasadnione jest wykorzystanie istniejących mechanizmów do monitorowania, w jaki sposób zasady te będą i są już stosowane w praktyce. Proponowany mechanizm zarządzania „Drogą ku cyfrowej dekadzie” i jego ogólne cele są w tym względzie najistotniejsze. Ponadto warto śledzić postrzeganie tych rozwiązań przez obywateli za pomocą badań Eurobarometr.

4.5. W kilku wcześniejszych opiniach EKES podkreślał znaczenie transformacji cyfrowej odbywającej się w sposób ukierunkowany na człowieka, sprzyjający włączeniu społecznemu i zrównoważony, a deklaracja stanowiłaby istotne odniesienie do tego celu. Odpowiednie cele zostały również uwzględnione w „Drodze ku cyfrowej dekadzie”, a EKES uważa, że stanowią one ramy jakościowe dla celów ilościowych określonych w omawianym dokumencie oraz celów cyfrowego kompasu⁽³⁾.

4.6. Poszczególne zasady i prawa opisane w projekcie deklaracji pokrywają się pod wieloma względami i obejmują różne rodzaje aspektów, przy czym niektóre z nich są dość szczegółowe. Utrudnia to dostrzeżenie istoty treści. Połączenie zasad i praw jeszcze bardziej zacieśnia przekaz. Pierwotny zestaw zasad cyfrowych, który Komisja przedstawiła do celów konsultacji, był jaśniejszy i bardziej zrozumiały, a tym samym stanowił lepsze podejście, przy wykorzystaniu wzbogacających elementów pochodzących z konsultacji.

(2) Opinia Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego „Wniosek dotyczący decyzji Parlamentu Europejskiego i Rady ustanawiającej program polityki »Droga ku cyfrowej dekadzie« do 2030 r.” (Dz.U. C 194 z 12.5.2022, s. 87).

(3) Opinia Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego „Wniosek dotyczący decyzji Parlamentu Europejskiego i Rady ustanawiającej program polityki »Droga ku cyfrowej dekadzie« do 2030 r.” (Dz.U. C 194 z 12.5.2022, s. 87).

4.7. EKES jest zdania, że prawa cyfrowe wynikają z istniejących praw podstawowych i są przez nie definiowane. Są one częścią wartości i zasad UE stanowiących wielopoziomą i wielowymiarową całość, w której współistnieją różne prawa i wolności, a wartości wyznaczają również granice i zapewniają sprawiedliwą równowagę. Dotyczy to na przykład zasad wolności słowa i niedyskryminacji w kontekście nawoływania do nienawiści, które to zjawisko jest coraz powszechniejsze w internecie.

4.8. EKES uważa, że zasady cyfrowe powinny mieć zastosowanie do wszystkich celów zrównoważonego rozwoju. Wydaje się jednak, że zasada zrównoważonego rozwoju zawarta w projekcie deklaracji odnosi się przede wszystkim do zrównoważenia środowiskowego, podczas gdy pozostałe pięć zasad koncentruje się przede wszystkim na zrównoważonym rozwoju społecznym. EKES uważa, że przy opracowywaniu i wykorzystywaniu technologii cyfrowych należy uwzględnić zrównoważoność na dwa sposoby: przez ograniczanie do minimum szkodliwego wpływu technologii i przez maksymalizację ich pozytywnych skutków dla gospodarki i społeczeństwa. Udana transformacja cyfrowa oznacza zatem połączenie korzyści gospodarczych, społecznych i środowiskowych wynikających z przyczyniania się do większej konkurencyjności, poprawy dobrobytu i dobrostanu, tworzenia miejsc pracy oraz do przejścia na zeroemisyjną gospodarkę o obiegu zamkniętym.

4.9. Podstawowe prawa i wartości UE są niezbędne zarówno z punktu widzenia obywateli, jak i przedsiębiorstw. Większość aspektów uwzględnionych w projekcie ma znaczenie nie tylko dla ogółu społeczeństwa, ale również dla przedsiębiorców, w tym przedsiębiorstw gospodarki społecznej, i organizacji społeczeństwa obywatelskiego. W deklaracji należy zatem uznać, że większość z nich, zwłaszcza MŚP, stoi w obliczu mniej więcej takich samych wyzwań jak ogół obywateli, jeśli chodzi o dostosowanie się do świata cyfrowego.

4.10. EKES jest zdania, że należy również położyć większy nacisk na zwiększenie korzyści płynących z transformacji cyfrowej, w tym dobrobytu gospodarczego. Podkreśla to znaczenie zasad związanych z łącznością, umiejętnościami i bezpieczeństwem, które są niezbędne dla rozwoju społeczno-gospodarczego. Oprócz zasad zaproponowanych w projekcie deklaracji zasady innowacyjności i własności intelektualnej oraz wolność prowadzenia działalności gospodarczej mają ogromne znaczenie dla przedsiębiorstw w świecie cyfrowym i powinny zostać uwzględnione w deklaracji

4.11. Wojna między Rosją a Ukrainą uwypukliła znaczenie właściwego funkcjonowania połączeń cyfrowych i cyberbezpieczeństwa na wszystkich szczeblach i we wszystkich sektorach społeczeństwa, a także w relacjach międzynarodowych. Wzmocniła również potrzebę rozwijania umiejętności obywateli oraz sposobów rozpoznawania i zwalczania dezinformacji.

4.12. EKES podkreślił już znaczenie suwerenności cyfrowej jako głównego filaru rozwoju gospodarczego, społecznego i środowiskowego Europy oraz wyraźnie wskazał, że suwerenność ta musi opierać się na globalnej konkurencyjności i na silnej współpracy między państwami członkowskimi. Jest to niezbędny warunek wstępny tego, by UE stała się punktem odniesienia na arenie międzynarodowej, w tym w kontekście niezawodności technologii cyfrowych. Jeśli chodzi w szczególności o hosting danych Europejczyków, EKES podkreśla potrzebę ukończenia projektu europejskiej chmury obliczeniowej Gaia X, który zwiększyłby zaufanie obywateli europejskich, wspierając w ten sposób przepływ danych (*).

4.13. Sprawnie funkcjonujący i sprawiedliwy jednolity rynek odgrywa kluczową rolę w rozwoju cyfrowym w UE. EKES uważa zatem, że należy w pełni chronić istotę wolności na jednolitym rynku. Swobodny przepływ i własność danych mają coraz większe znaczenie, ponieważ dotyczą nie tylko jednolitego rynku danych jako takiego, ale także są nieodłącznie powiązane z rynkami kapitału, towarów i usług.

4.14. Jednolity rynek jest również dla UE punktem wyjścia i odskocznią do szerszego wykorzystania rynków zewnętrznych i łańcuchów dostaw oraz stania się wpływowym i silnym podmiotem na arenie międzynarodowej. Deklarację należy zatem aktywnie promować w kontekście międzynarodowym. Chociaż nie można „eksportować wartości”, UE ma potencjał wywierania globalnego wpływu za pomocą szerokiego wachlarza narzędzi, od globalnych umów zawieranych przez partnerów społecznych w przedsiębiorstwach międzynarodowych po działania dyplomatyczne, współpracę w zakresie innowacji, umowy handlowe i inwestycyjne oraz warunki finansowania. Dotyczy to zarówno dwustronnych, jak i wielostronnych stosunków zewnętrznych.

Bruksela, dnia 15 czerwca 2022 r.

Christa SCHWENG
Przewodnicząca
Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego

(*) Opinia Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego „Wniosek dotyczący decyzji Parlamentu Europejskiego i Rady ustanawiającej program polityki »Droga ku cyfrowej dekadzie« do 2030 r.” (Dz.U. C 194 z 12.5.2022, s. 87).